
❖

تاریخ ایران

(از آغاز تا هجوم تازیان)

وحید منوچهری، تراحد

تهران - ۱۳۹۹

سرشناسه:	منوچهری واحد، وحید ۱۳۵۵.
عنوان و پدیدآور:	تاریخ ایران (از آغاز تا هجوم تازیان) وحید منوچهری واحد
مشخصات نشر:	تهران: فرهنگ برتر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	۵۰۰ ص، مصور، نقشه.
شابک:	978-600-96115-2-2
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه.
یادداشت:	نمایه.
موضوع:	ایران -- تاریخ -- از آغاز تا ۶۵۰ م.
موضوع:	Iran -- History -- to 650
رده‌بندی کنگه:	DSR۱۴۰
رده‌بندی یویی:	۹۵۵/۰۱
شماره کتابخانه ملی:	۶۱۱۲۰۷۴

خیابان دانشگاه، تهران، نظری، شماره ۵۲

تلفن: ۶۶۴۰۰۱۳

تاریخ ایران

(از آغاز تا هجوم تازیان)

نویسنده: وحید منوچهری واحد

چاپ اول: ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ جلد

چاپ: فراین

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۱۱۵-۲-۲

ISBN: 978 - 600 - 96115 - 2 - 2

مرکز پخش: انتشارات جامی

۱۰۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱

سخنی با خوانندگان

فصل اول: تاریخ زمین، پیدایش انسان و عصرهای تاریخی

۱۸	۴- انسان کرومانیون	۱۳	I- نقطه شروع
۱۹	IV- عصرهای تاریخی	۱۳	II- تاریخ زمین
۲۰	۱- ماقبل تاریخ	۱۱	دوران‌های زمین‌شناسی
۲۳	۱- نیا تاریخی	۱۴	۱- دوران پرکامبرین
۲۴	۳- تاریخی	۱۴	۲- دوران پالئوزوئیک
۲۵	V- نیا	۱۵	۳- دوران مزوزوئیک
۲۶	VI- نیا	۱۶	۴- دوران سنوزوئیک
۲۹	VII- زبان	۱۷	III- انواع انسان
۳۰	VIII- خط	۱۷	۱- انسان ابتدایی
۳۳	IX- سرزمین‌های شرقی	۱۷	۲- انسان پکن
		۱۸	۳- انسان نشاندرتال

فصل دوم: تمدن‌های تاریخی

۵۵	۴- بابل	۳۶	۱- سومر
۶۶	۵- چین	۴۴	۲- عیلام
۸۳	۶- هند	۵۳	۳- آکد

۱۳۵	۱۷- الیپی ها	۱۰۱	۷- مصر
۱۳۶	۱۸- کاسی ها	۱۰۹	۸- یونان
۱۳۸	۱۹- قوم یهود	۱۲۳	۹- ایران
۱۴۲	۲۰- سکاها	۱۲۷	۱۰- هیتی ها
۱۴۴	۲۱- ماناها	۱۲۹	۱۱- گوتی ها
۱۴۵	۲۲- فنیقی ها	۱۳۰	۱۲- لولوبی ها
۱۵۰	۲۳- فریگی ها	۱۳۱	۱۳- هوری ها
۱۵۰	۲۴- لیدی	۱۳۲	۱۴- میتانی ها
۱۵۳	۲۵- آشور	۱۳۳	۱۵- اورارتوها
۱۶۴	۲۶- آریایی ها	۱۳۵	۱۶- کیمری ها

فصل سوم: امپراطوری ماد

۱۷۵	۱-۴ استوویگو	۱۷۰	I- مادها
	11- ساختار اجتماعی و تشکیلاتی	۱۷۱	۱- دیاکو
۱۷۷	۱-۴ نادیه	۱۷۲	۲- فرورتیش
		۱۷۳	۳- هوخشتره

فصل چهارم: امپراطوری هخامنشی

۱۸۸	تسخیر لیدیه	۱۸۱	I- منابع
	تصرف مستعمرات یونانی و ایالات شرقی	۱۸۲	II- پارسی ها
۱۹۰	تسخیر بابل	۱۸۳	III- دودمان هخامنشی
۱۹۱	تسخیر بابل	۱۸۳	۱- کوروش بزرگ
۱۹۳	تسلط بر دریای مدیترانه	۱۸۳	۲- کودکی کوروش
۱۹۴	تبرد با ماساژت ها و کشته شدن کوروش	۱۸۶	۳- قیام کوروش
۱۹۵	در مورد کوروش		آغاز سلطنت و تأسیس سلسله هخامنشی
۱۹۶		۱۸۸	

۲۲۶	قتل خشایارشا	۱۹۷	منشور کوروش
۲۲۷	همسران خشایارشا	۱۹۹	همسران کوروش
۲۲۸	آثار به جا مانده از خشایارشا	۱۹۹	۲- کمبوجیه
۲۲۹	۵- اردشیر اول	۱۹۹	تسخیر مصر
۲۳۱	فرو نشاندن شورش مصر	۲۰۲	حکومت گنومات (بردای دروغین)
۲۳۲	جنگ‌های پلوپونس	۲۰۳	۳- داریوش اول
۲۳۳	مرگ اردشیر	۲۰۴	کتیبه‌های استون
۲۳۴	همسران اردشیر اول	۲۰۴	فرو نشاندن امتشاشات و شورش‌ها
۲۳۴	۶- خشایارشای دوم	۲۰۵	ایجاد تشکیلات - کورت
۲۳۴	۷- سفغدیان	۲۰۷	۷- لشگرکشی به هند
۲۳۵	۸- داریوش دوم	۲۰۸	جنگ با یونانیان
۲۳۶	۹- اردشیر دوم	۲۰۸	نبرد ماراتن
۲۳۸	شورش کوروش کوچک	۲۰۱	تعیین جانشین
۲۳۸	نبرد کوناکسا	۲۰۹	درگذشت داریوش
۲۴۰	قتل ایتاتیرا همسر اردشیر دوم	۲۱۰	در مورد داریوش بزرگ
۲۴۱	۱۱- اسبارت به ایران	۲۱۳	همسران داریوش
۲۴۲	فرو نشاندن شورش قبرس	۲۱۴	۴- خشایارشا
۲۴۳	شورش کارسیا	۲۱۵	جنگ با یونان
۲۴۳	شورش مصر	۲۱۷	نبرد ترموپیل
۲۴۴	شورش ایالات غربی ایران	۲۲۰	فتح آتن
۲۴۴	داتام	۲۲۰	نبرد سالامین
۲۴۴	مرگ اردشیر	۲۲۳	جنگ پلاته
۲۴۵	همسران اردشیر	۲۲۴	نبرد میکال
۲۴۶	۱۰- اردشیر سوم	۲۲۴	یک اشتباه تاریخی
۲۴۶	فرو نشاندن شورش‌ها		کارهای خشایارشا پس از بازگشت از
۲۴۶	شورش کادوسیان	۲۲۵	یونان

۲۵۸	۱- جنگ گرانیک	۲۴۷	شورش فریگیه
۲۶۲	۲- نبرد ایسوس	۲۴۷	شورش صیدا و قبرس
۲۶۵	تصرف فنیقیه	۲۴۷	تسخیر مصر
۲۶۶	به تیس	۲۴۸	شورش در آسیای صغیر
۲۶۷	ورود اسکندر به مصر	۲۴۸	مقدونیه
۲۷۰	۳- نبرد گوگمل	۲۴۹	مرگ اردشیر
۲۷۲	تسخیر شوش	۲۵۰	همسران و رزندان اردشیر سوم
۲۷۳	آریو برزن	۲۵۰	۱۱- آریس
۲۷۴	ورود اسکندر به پرس پلیس	۲۵۰	۱۲- داریوش سوم
۲۷۵	ویران کردن تخت جمشید	۲۵۱	اسکندر که بود؟
۲۷۶	کشته شدن داریوش سوم	۲۵۱	فیلیپ دوم
۲۷۹	IV - شاهنشاهی هخامنشی	۲۵۵	اسکندر سوم مقدونی
۲۸۱	V - ردمان پارسی	۲۵۷	شروع جنگ‌های ایران و مقدونیه

فصل پنجم: اسکندر متون

۲۹۸	۱- ضیافت از اسکندر	۲۸۸	I - پادشاهی اسکندر
۲۹۹	مرگ اسکندر	۲۹۰	قتل پارمینین
۳۰۲	II - دوران پس از اسکندر	۲۹۱	کشتن بسوس
۳۰۳	شورش باختر و یونان	۲۹۲	تسخیر سغد
۳۰۳	مرگ بردیکاس	۲۹۲	قتل کلیتوس
III - نبرد سرداران اسکندر با هم برای بدست		۲۹۳	رُکسانا
۳۰۵	آوردن قدرت	۲۹۳	اسکندر و مقام خدایی
۳۰۷	IV - کشتار خانواده اسکندر	۲۹۳	قتل کالیس تن یونانی
۳۰۷	V - مرگ آنتی‌گون	۲۹۴	لشگرکشی به هند
		۲۹۷	غارث مقبره کوروش

فصل ششم: سلوکیان

۳۲۰	۱۲- آنتیوخوس ششم، دیونوسوس	۳۱۰	I - مقدمه
۳۲۱	۱۳- دیمتریوس دوم، نیکاتور	۳۱۱	II - سلوکی‌ها
۳۲۱	۱۴- آنتیوخوس هفتم، اورگتس	۳۱۱	۱- سلوکوس اول، نیکاتور
۳۲۳	III - پادشاهی سلوکیان	۳۱۳	۲- آنتیوخوس اول، سوتر
IV - وضعیت متصرفات اسکندر در اواخر		۳۱۵	۳- آنتیوخوس دوم، یثوس
۳۲۶	دوره سلوکیان	۳۱۶	۴- سلوکوس دوم، کالی نی کوس
۳۲۷	کاپادوکیه	۳۱۶	۵- سلوکوس سوم، سوتر
۳۲۸	دولت پُنت کاپادوکی	۳۱۷	۶- آنتیوخوس سوم، سوتر
۳۳۰	پادشاهی پِرگام	۳۱۸	۷- سلوکوس چهارم، فیلیپ
۳۳۱	پادشاهی بی‌تی‌نیه	۳۱۹	۸- آنتیوخوس چهارم، بی‌تی‌نیه
۳۳۱	مصر و بطلسه	۳۱۹	۹- آنتیوخوس پنجم، اوپاتر
۳۳۲	مقدونیه	۳۲۰	۱۰- دیمتریوس یکم، سوتر
			۱۱- الکساندر بالاس

فصل هفتم: امپراطوران روم

۳۴۰	درگذشت مهرداد بزرگ	۳۳۴	I - پارتی‌ها
۳۴۱	۷- اشک هفتم، فرهاد دوم	۳۳۵	II - اشکانیان
۳۴۲	جنگ با سلوکی‌ها	۳۳۵	۱- اشک اول، آرشک
۳۴۳	جنگ با سکاها و کشته شدن فرهاد	۳۳۶	۲- اشک دوم، تیرداد اول
۳۴۳	نژاد زرد و خطر نزدیک شدن آنها	۳۳۷	۳- اشک سوم، آردوان اول
۳۴۶	۸- اشک هشتم، اردوان دوم	۳۳۷	۴- اشک چهارم، فری‌یاپت
۳۴۶	۹- اشک نهم، مهرداد دوم	۳۳۸	۵- اشک پنجم، فرهاد اول
۳۴۷	ارمنستان	۳۳۹	۶- اشک ششم، مهرداد اول
۳۴۸	۱۰- اشک دهم، سنتروک	۳۳۹	تسخیر باختر و ماد بزرگ
۳۴۹	۱۱- اشک یازدهم، فرهاد سوم	۳۳۹	تسخیر خوزستان

۳۶۵	۲۰- اشک بیستم. گودرز	۳۵۱	۱۲- اشک دوازدهم. مهرداد سوم
۳۶۶	۲۱- اشک بیست و یکم. وثن دوم	۳۵۱	روم
۳۶۶	۲۲- اشک بیست و دوم. پلاش اول	۳۵۲	۱۳- اشک سیزدهم. اُرد اول
۳۶۷	موضوع ارمنستان	۳۵۲	جنگ اول روم با ایران
۳۶۸	یورش آلان‌ها	۳۵۲	نبرد حَران
۳۶۸	درگذشت پلاش اول	۳۵۳	سورن
۳۶۹	۲۳- اشک بیست و سوم. پاکرد دوم	۳۵۶	حمله ساسانی
۳۶۹	۲۴- اشک بیست و چهارم. خسرو	۳۵۷	قتل اُرد
۳۶۹	تراژان و حمله به ایران	۳۵۸	۱۴- اشک چهارم. فرهاد چهارم
۳۷۱	۲۵- اشک بیست و پنجم. پلاش دوم	۳۵۸	جنگ دوم روم با ایران
۳۷۲	۲۶- اشک بیست و ششم. پلاش سوم	۳۵۹	جنگ سوم روم با ایران
جنگ با مارکوس اورلیوس امپراطور		۳۶۰	سلطنت تیرداد
۳۷۲	دم	۳۶۰	کنیز رومی. تیراموزا
۳۷۳	۲۷- اشک بیست و هفتم. پلاش چهارم	۳۶۱	قتل فرهاد چهارم
۳۷۴	۲۸- اشک بیست و هشتم. پلاش پنجم	۳۶۱	۱۵- اشک پانزدهم. فرهاد پنجم. فرهادک
۳۷۵	۲۹- اشک بیست و نهم. اردوان پنجم	۳۶۲	تولد حضرت عیسی (ع)
توطئه کاراکا. خسرو سوم بر علیه شاهنشاه		۳۶۲	۱۶- اشک شانزدهم. اُرد دوم
۳۷۵	ایران	۳۶۳	۱۷- اشک هفدهم. وثن اول
۳۷۷	قیام اردشیر پاپکان	۳۶۴	۱۸- اشک هجدهم. اردوان سوم
۳۷۹	III- در مورد اشکانیان	۳۶۵	۱۹- اشک نوزدهم. بُردان

فصل هشتم: امپراطوری ساسانی

۳۸۷	جنگ باروم	۳۸۴	I- مقدمه
۳۸۷	جمع‌آوری اوستا	۳۸۵	II- ساسانیان
۳۸۸	سر و سامان دادن به اوضاع کشور	۳۸۵	۱- اردشیر پاپکان. اَرَتِ حَشْتَرُ
۳۸۸	۲- شاپور اول. شاه پُوهر	۳۸۶	تأسیس سلسله ساسانی

۴۰۶	نبرد با روم شرقی	۳۸۹	جنگ اول با روم
۴۰۸	۱۶- یزدگرد دوم. یزدگردت		جنگ دوم با روم و اسارت امپراطور
۴۰۸	۱۷- هرمز سوم. انوهرمزد	۳۹۰	روم
۴۰۹	۱۸- فیروز اول. پیروز	۳۹۰	اذینه و تدمر
۴۰۹	جنگ با هیاطله	۳۹۳	ظهور مانی
۴۱۰	۱۹- بلاش. ولگاش	۳۹۴	در مورد شاپور اول
۴۱۰	۲۰- قباد اول. کوات	۳۹۵	۳- بهرام اول. انوهرمزد
۴۱۱	ظهور مزدک	۳۹۵	۴- بهرام اول. وزه ران
۴۱۲	جنگ اول با روم شرقی	۳۹۶	۵- بهرام دوم. وزه ران
۴۱۳	جنگ دوم با روم شرقی	۳۹۶	۶- بهرام سوم. وزه ران
۴۱۳	تعیین جانشین	۳۹۶	۷- یرسی. یرسه
۴۱۳	مرگ قباد	۳۹۸	۸- هرمز دوم. انوهرمزد
	۲۱- خسرو اول. انوشیروان عادل. خسراو	۳۹۸	۹- آذر یرسی. آذر یرسه
۴۱۴	نوشک زبان	۳۹۹	۱۰- شاپور دوم. شاه پُوهر بزرگ
۴۱۴	مهبند رزیر	۳۹۹	تارومار کردن تازیان
۴۱۵	سازمان دادن به اوضاع کشور	۴۰۰	سیاست‌های دینی
۴۱۷	جنگ اول با روم شرقی	۴۰۰	جنگ اول با روم
۴۱۷	جنگ دوم با روم شرقی	۴۰۱	جنگ دوم با روم
۴۱۷	جنگ با هون‌های سف. (ه. ظله)	۴۰۲	تقسیم امپراطوری روم
۴۱۸	ترک‌ها	۴۰۲	درگذشت شاپور بزرگ
۴۱۸	خزرها	۴۰۳	۱۱- اردشیر دوم. آرتِ خَشْتَر
۴۱۸	تسخیر یمن	۴۰۳	۱۲- شاپور سوم. شاه پُوهر
۴۱۹	جنگ با ترک‌ها	۴۰۴	۱۳- بهرام چهارم. وزه ران
	واقعه مهم تاریخی. میلاد پیامبر گرامی	۴۰۴	۱۴- یزدگرد اول. یزدگردت
۴۱۹	اسلام	۴۰۵	۱۵- بهرام پنجم. گور
۴۱۹	جنگ سوم با روم	۴۰۶	جنگ با هیاطله

۴۳۱	۳۱- هرمز پنجم. آئوهرمزد	۴۲۰	مرگ انوشیروان
۴۳۱	۳۲- خسرو چهارم	۴۲۱	۲۲- هرمز چهارم. آئوهرمزد
۴۳۱	۳۳- فیروز دوم	۴۲۲	۲۳- خسرو دوم. خسرو پرویز
۴۳۱	۳۴- خسرو پنجم. فرخزاد خسرو	۴۲۳	بهرام چوبین
۴۳۱	۳۵- یزدگرد سوم. یزدگردت	۴۲۴	جنگ باروم شرقی
۴۳۲	اوضاع عربستان	واقعه مهم تاریخی. مبعوث شدن پیامبر اسلام	
۴۳۳	حمله تازیان به ایران	۴۲۵	به رسالت
۴۳۳	۱- جنگ ذوقار	۴۲۷	قتل خسرو پرویز
۴۳۴	رحلت پیامبر اسلام	۴۲۸	همسران خسرو پرویز
۴۳۴	۲- جنگ زنجیر. ذات السلاسل	۴۲۹	۲۴- قباد دوم. گوات
۴۳۵	۳- جنگ پُل. جسر	۴۳۰	۲۵- اردشیر سوم. آرت خسرو
۴۳۷	۴- جنگ قادسیه	۴۳۰	۲۶- خسرو سوم
۴۳۹	۵- جنگ جلولا	۴۳۱	۲۷- جوانشیر
۴۴۰	۶- جنگ نهاوند	۴۳۰	۲۸- پوراندهخت. بوران
۴۴۱	سرنوشت یزدگرد سوم	۴۳۱	۲۹- گشتاسب برده
۴۴۲	III- شاهنشاهی ساسانی	۴۳۱	۳۰- آزرمی دخت
۴۵۰			سخن پایانی
۴۵۳			منابع و ماخذ
۴۵۵			فهرست اعلام (کسان و جای‌ها)

سخنی با خوانندگان

آنچه که مؤلف را وادار به نوشتن صفحاتی از تاریخ کشور عزیزمان ایران کرد، نبود یک منبع تاریخی مفصل و گویا که در عین حال جامع و کامل بود و با اینکه تاریخ ایران را نویسندگان و اساتید برجسته و نامدار، از جمله سید مرتضی راوندی، عبدالکاسین زرین کوب، عبدالعظیم رضایی و عبدالله رازی به طور کامل و با صفحات زینت نگاشته اند، اما جای خالی یک کتاب خلاصه‌تر با صفحاتی کمتر ولی جامع و کامل بسیار محسوس بود.

همین موضوع نگارنده را بر آن داشت تا جمع‌آوری منابع موجود از تاریخ پرفراز و نشیب و پرافتخار کشورمان در طی شش سال و کنار هم قرار دادن آنها و پرهیز از داستان‌نویسی کتاب حاضر را تدوین نماید.

این کتاب پس از سیر اجمالی در تاریخ زمین، پیدایش انسان و عصرهای تاریخی به بررسی تمدن‌های تاریخی می‌پردازد و با بیان وقایع و اتفاقات دوران امپراطوری‌های ماد، هخامنشی، سلوکی، اشکانی و ساسانی با حمله تازیان به پایان می‌رسد.

نکته حائز اهمیت در این کتاب این است که تاریخ وقوع وقایع با دقت و وسواس زیادی ذکر شده و سعی شده اتفاقات تاریخی دقیقاً همانطور که بوده و واقعیت داشته ثبت شود. براساس منابع موجود به جرأت می‌توان گفت که امکان ندارد واقعه‌ای تاریخی در ایران تا حمله اعراب متجاوز اتفاق افتاده باشد و در این کتاب صحبتی از آن نشده باشد.

این کتاب از این جهت کاربردی است که در آن با پرهیز از داستان‌نویسی، فقط و فقط به واقعه تاریخی اشاره شده و خواننده برای دانستن یک مطلب مجبور به خواندن مثلاً هشتاد و یا صد صفحه نخواهد بود و از این لحاظ می‌تواند به عنوان یک منبع آموزشی

کاربردی مورد استفاده قرار بگیرد.

بدون شک هر نوشته‌ای ممکن است دارای نواقص یا کاستی‌هایی باشد و این نوشته هم شامل همین قانون می‌شود. به همین دلیل مؤلف بسیار ممنون خواهد شد که اگر خواننده‌ای نقصی در این کتاب یافت به ناشر اطلاع دهد تا در چاپ‌های بعدی رفع نقص صورت پذیرد.

تهران - دی ماه ۱۳۹۸

وحید منوچهری واحد